

Minnen från Trekanten av Evald Jannerts

Ett av mina tidigaste minnen från barndomen är då Bertil föddes, 11 mars 1913. Vi bodde då i tjänstebostaden för maskinister vid Kalmar Bobinfabrik. Denna fabrik låg i **Trekanten**. Vår bostad, två rum och kök, var för sin tid ganska bra. Vatten och avlopp i köket, men pumpen satt på väggen över avloppstratten, och drevs för hand. Vi hade elektriskt ljus, men endast så länge fabriken var i gång. Fabriken hade egen generator, som drevs av en liten stående ångmaskin. När far hade stannat den stora ångmaskinen, som drev hela fabriken genom en väldigt stor axelledning, fick den lilla ångmaskinen gå ytterligare en stund för att arbetarna skulle hinna lämna fabriken. Sedan stannade far även den lilla maskinen, och då blev det mörkt även i vår bostad. Då gällde det att snabbt hitta tändstickor och tända fotogenlampan. Vår bostad som kallades ”fabriksbyggningen”, låg inne på det inhägnade fabriksområdet och i samma hus fanns också kontoret och på övre våningen bostad för disponenten.

Fabriken ägdes av fabrikör Karl Elfversson. Han var gift med Berta Jeansson, dotter till Johan Jeansson, ångkvarnens grundare. Karl och Berta Elfverssons dotter Ingrid var gift med dåvarande disponenten Ernst Gullbrandsson. Han var som jag minns det en ”ettrig” herre. Jag minns särskilt en gång då far och han grälade. Vi hade tillgång till en del av parken som omgav bostaden, och far hade anlagt ett stort runt blomland. Då ansåg disponenten att detta borde tillhöra dem. Grälet slutade med att far grävde om hela blomlandet. Jag tror inte det kom några nya blommor.

Disponent Gullbrandsson och far hade svårt att alltid ”dra jämt” och vi flyttade från tjänstebostaden 1916. Jag nämnde att mitt tidigaste minne var från Bertils födelse. Han föddes hemma, som alla andra den tiden. En tant Engkvistan, som absolut inte var godtemplare, hjälpte till vid förlossningen.. Säkert var hon inte utbildad barnmorska utan närmast en ”klok gumma”. Bland annat ”koppade” hon.

Koppning var en slags åderlåtning. Jag har sett på när hon ”koppade” mor. Hon hade en liten grej med vilken hon gjorde fyra eller fem små sår på mors rygg. Det sipprade fram några droppar blod. Sedan tog hon ett dricksglas och lade en bit papper i glaset över det lilla såret på ryggen. När syret i glaset var förbrukat sögs glaset fast mot ryggen och en del mörkt blod samlades i glaset. Jag minns att det satt fast fyra eller fem glas på mors rygg och jag kan än höra ljudet när ”Engkvistan” tog bort koppglasen. Om mor blev botad från sin trötthet vet jag inte. Det här om koppningen var en parentes. Det var ju minnena från Bertils första tid jag skulle berätta om.

Mor hade hjälp av kusin Inez (död 1989) som bodde hos oss. Och jag minns särskilt hur ledsen jag var för att jag inte fick ligga i hennes säng. Men jag minns också en annan släkting som vid denna tid hjälpte mor. Det var mors kusin Ebba, som kallades ”Ebba i skogen”, Ebba var dotter till mormors bror Per. Hans fru hette Emma. Och till allas namn lade man till ”i skogen” ”Per i skogen”, ”Emma i skogen”, ”Ebba i skogen”. osv. Ebba dog omkring 1985 och var mors sista kusin i livet. Att de kallades ”i skogen” berodde på att de bodde i skogen vid sidan av vägen mot **Svenebo** ett par km. från **Trekanten**.

Ett annat minne från denna tid, sommaren 1913, är ett besök av fars bror Karl med hustru Marie och äldsta dotter Elsa. Fars bror var sjökapten och bosatt i Grimsby i England. Han var nu hemma för första och enda gång. Hans mor, min farmor alltså, levde då. Jag har fotografier tagna dels vid ”fabriksbyggningen” och dels i Kattemåla. Alla fars syskon var då samlade, Klara, Tilda, Per-Elof och Karl. Den jag särskilt minns är kusin Elsa. Hon var i tio-tolvårsåldern och en glad och pigg flicka, full av upptåg. Många svenska ord kunde hon inte. Men en gång hade hon slagit ut lemonad i Ingeborgs säng. Då gick hon till mor och sa: ”Faster Ida, Ingeborg har pissat i bädd”.

När farbror Karl med familj återvände till England följde kusin Inez med som barnflicka. Farbror Karl och faster Marie hade nämligen två mindre flickor i England, Gerty född 1909 och en yngre född omkring 1911. Gerty lever ännu (1989) och har varit på besök här 1974. Den yngsta dottern dog troligen 1915. Hon hette Erna eller något liknande. Farbror Karls båt torpederades och förliste med man och allt i slutet av första världskriget. (Nedtecknat 19/10 1989)

Minnen från Trekanten

- Mor hade en ungdomsvän, Anna Pettersson, som var gift med Andreas Pettersson. Som ogift hette hon Anna Björk. Andreas Pettersson ägde **Nygärde gård**, som ligger i Dörby socken, ungefär en mil från **Trekanten**. Våra familjer umgicks flitigt och vi barn var mycket goda vänner med varandra. De (Anna och Andreas) hade fyra barn Oskar född 1904?, Elsi f. 1906?, Rut f. 1908 och Margit f. 1913?. Av dessa fyra barn lever ännu Rut och Margit.

Vi umgicks mycket, och jag minns att vi firade en jul, eller kanske det var nyår, på Nygärde. Det var så mycket snö att vägarna inte var framkomliga. Vi åkte tåg till Smedby station, där farbror Andreas mötte med häst och släde. Släden var en arbetsvagn "häck" kallades den. I den låg halm och där bäddades vi ner. Farbror Andreas körde och gick vid sidan och "plumsade" i den myckna snön. Mellan Smedby och Nygärde är det väl en halvmil. Jag minns att vi inte kunde följa vägen utan körde över åkrarna. Men fram kom vi.

Redan 1915 dog farbror Andreas inte mer än omkring fyrtio år gammal. Till begravningen i Dörby kyrka fick jag inte följa med och troligen inte någon av mina syskon heller. När mor och far så småningom kom hem var jag försvunnen. Då berättade fabriken nattvakt, Andersson, att jag stått vid porten när han kom och då hade han sagt "Står du här Evald?" och jag skulle ha svarat "Jag väntar på Mor?". När far och mor gick upp till porten hade jag tröttnat och lagt mig bland buskarna och somnat. Mor och far har berättat detta. Själv minns jag att jag stod vid porten och väntade. Kanske inte bara på Mor, kanske också på "begravningskarameller". Vid begravningar bjöds nämligen på papperskarameller. De såg ut på samma sätt, som de som hängde i julgranen, men papperet var vitt och svart och den påklitrade bilden var ofta ett kors eller en bild av Frälsaren. På begravningar hade man också tårtor med glasyr i svart och vitt och med kors på. Karamellerna brukade ofta föräldrarna ta med sig hem till barnen.

Umgänget och vänskapen med familjen på Nygärde fortsatte. Många gånger cyklade hela vår familj till Nygärde och alltid var det lika roligt. Särskilt minns jag krockspelet och de stora bigarråträden. Barnen i Nygärde var också ofta i stan hos oss, badade och seglade.

Tant Anna, som var en av de snällaste och finaste människor jag träffat dog emellertid 1928 i femtioårsåldern. Och sedan blev det inte detsamma. Oskar övertog gården och gifte sig. Elsi gifte sig med en lantbrukare i Åby och Ruth med en lantbrukare i Bro utanför Stockholm. Och Margit flyttade till Stockholm och fick familj. Hennes man är nu död. Han hette Carlberg och jag har aldrig träffat honom. Oskar och Elsi, som bodde i våra trakter, har jag under årens lopp mött några gången och jag var med på deras begravningar. Sista gången jag var på Nygärde var 1929. Var ute med en scoutavdelning och vi övernattade i deras hölada.

Tant Anna på Nygärde dog 1928, om jag inte minns fel, och vår familj var med på begravningen. Jordfästningen förrättades av kyrkoherde Petrus Ståhlberg. Jag minns ännu den psalmvers han läste vid graven: "Omhägna med nattliga friden den trötte o grav i din gömma. När natten en gång är förliden, skall Herren sin avbild ej glömma" Sv. Ps. 492 vers 11 i 1819 års psalmbok. (Nattvakten Andersson, som jag nämnde om, är begravd på Ljungby kyrkogård strax till vänster om ingången till vapenhuset)

-

-

Ett annat minne också från 1915

- John Sjöstrand, känd tecknare och konstnär och en äkta kalmarit, och som bodde i fars fastighet, S. Malmgatan 28, var ute hos oss i Trekanten en Söndag och ritade av både fabriken och huset där vi bodde. När han ritade av fabriken satt han vid vindsfönstret i "fabriksbyggnaden" där vi bodde. Jag minns det ännu mycket väl. När far den 15 juli 1915 fyllde fyrtiotre år fick han i present av verkmästare Leonard Hagman vid Sandbäcks Kakelfabrik två tallrikar med fabriken och byggnaden på. Tallrikarna finns ännu och hänger f.n. på min sovrumsvägg. Far och Hagman var mycket goda vänner från fars tid som maskinist hos Sandbäcks (1906 - 1909).

Far fick också en julklapp av Hagman 1915. En jättestor låda, som i sin tur hade ett stort antal mindre lådor. I varje låda fanns en rimmad vers. De flesta har jag glömt men jag kommer ihåg ett par. En vers lydde: "Broder Johansson jag hör dig brumma. Såna här konster dom är dumma. Men var Du lugn och knoga på om Du skall till slutet nå". Ett paket var till "lilla frugan". Det var en oval brosch med målning av Sjöstrand. Och i sista paketet låg presenten och en vers "Äntligen, äntligen här stiger ut, kyrkhattsklädd gubbe med röker trut. Grant hans fyllkajansikte ler emot dig, ler Du mot gubben så fägnar det mig. Fast rimmet är dåligt och stilen är ful, så mottag min önskan om gladelig jul" vännen L.H. Presenten var ett rökfä (far rökte cigarrer vid högtidliga tillfällen), ett gubbhuvud med lång röd näsa och en stor svart hatt, där man kunde placera en tändsticksask. Den röda näsan kunde man "aska av" mot. Detta rökfä, som liksom broschen, var av lergods har försvunnit under årens lopp, men vid ett besök hos en krukmakare i Torsås någon gång på femtiotalet fick jag se en likadan gubbe stå på en hylla. Jag fick köpa den och den finns ännu på Dunö. Och krukmakaren berättade att han köpt Sandbäcks gamla formar. Lite skillnad är det på de två askfaten. Näsan på fars rökfä var mycket rödare och dessutom fanns en textad vers, som jag tyvärr glömt.

En annan liten detalj från denna tid 1914-1915 som far berättat. Mina äldre syskon gick i skola och någon av dem hade som läxa Sv. Ps. 55 vers 1 (1819 års ps. bok). Den lästes högt gång på gång och plötsligt skall jag ha sagt "den kan jag". Liksom min mor, som kunde en stor del av psalmboken utantill, har jag haft lätt att lära och komma ihåg rimmad vers.